

УДК 37.013.77

Юрій Вінтюк

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Наявна в нашому суспільстві ситуація переконує, що викладання дисциплін психологічного профілю у процесі підготовки соціальних працівників потребує пошуку нових підходів з урахуванням світових вимог і досягнень сучасної науки. Оскільки саме особистість виступає суб'єктом суспільних відносин – а від її активності залежить стан справ як у окремої людини, так і в суспільстві загалом – саме знання з психології є першочергово необхідними для майбутніх працівників соціальної сфери. Відтак підготовка соціальних працівників висуває особливі вимоги до викладання дисциплін психологічного профілю.

Специфіка викладання дисциплін психологічного спрямування у ВНЗ зумовлена тим, що у вітчизняній психології в минулому недостатня увага приділялася вивченню поведінки. Причиною цього був диктат ідеології над гуманітарними науками, яка визначала як пріоритетні, так і небажані (або й заборонені) напрями досліджень. Відповідно поняття “поведінка” вважалося за доцільне застосовувати до вивчення активності тварин, а стосовно людини вживалося поняття “діяльність”. На сьогодні вплив подібних пережитків подолано, а тема “поведінка людини” розглядається авторами в сучасних підручниках, які використовуються при підготовці як фахових психологів та педагогів, так і працівників соціальної сфери (див., напр.: [2; 7; 12]).

Проте і нині у підготовці фахівців соціального профілю ця тема висвітлюється недостатньо. Виникає суперечність: з одного боку, студенти не отримують достатньо необхідних знань із даної теми, а з іншого – необхідність оволодіння ними диктується повсякденною практикою. Така проблема виникла й існує через те, що наявні курси психології, які використовуються в даний час для підготовки соціальних працівників, не відповідають ні існуючим вимогам практики, ні рівню сучасної світової психологіч-

ної науки. Особливо актуальною дана тема стає з огляду на необхідність вивчення різноманітних проявів дезадаптивної поведінки.

Мета роботи – представлення розробленого спецкурсу, призначеного для формування системи психологічних знань майбутніх соціальних працівників.

Завдання статті: зробити огляд літературних джерел для вивчення підходів, що використовуються для викладання дисциплін психологічного профілю; проаналізувати сучасні підходи до викладання дисциплін психологічного профілю, які використовуються при підготовці соціальних працівників; розробити концепцію викладання дисциплін психологічного профілю, яка б реалізувала переваги відомих підходів і мінімізувала наявні недоліки; розробити програму курсу, придатну для викладання основ психології соціальним працівникам, із застосуванням розробленої концепції.

При підготовці фахівців спеціальності “Соціальний працівник” у НУ “Львівська політехніка” студентам викладають такі дисципліни психологічного спрямування: “Основи психології і педагогіки”, “Загальна психологія”, “Психологія особистості”, “Конфліктологія”, “Міжособистісне спілкування”, “Поведінка людини і соціальне оточення в соціальній роботі”. Перша з них суто ознайомча (належить до загальноосвітніх дисциплін), а наступні не спеціалізовані, або ж вузькоспеціальні, тому не можуть слугувати для вирішення наявної проблеми. Остання має широкі можливості для поєднання набутих знань у єдину систему, проте цей курс є дуже еkleктичним, оскільки поєднує в собі знання з ряду різних дисциплін, які, хоч і поєднані з психологією, але не становлять її основу і не дають про неї якого-небудь повного уявлення. Як свідчить наявний досвід викладання, оволодіння студентами вказаними дисциплінами не дає змоги сформувати у них цілісну систему психологічних знань, придатну для застосування у їхній практичній діяльності.

Серед відомих навчальних курсів спеціалізованого, тобто призначеного для підготовки соціальних працівників, наразі немає. Тому для вивчення психології використовуються існуючі сучасні підручники [2-12], як доступні та рекомендовані студентам; саме вони і стануть предметом розгляду з точки зору їхньої придатності для вирішення проблеми. Слід також зазначити, що при існуючій організації навчання соціальних працівників конструктивного підходу, що передбачає формування у них системи психологічних знань, немає, а надання знань зводиться до викладання ряду предметів психологічного циклу.

Розглянемо основні розділи і теми, які навчаються у поширених сьогодні курсах психології, для цього наведемо один із них, доволі типовий [11]:

1. Основи загальної психології.

1.1. Загальна психологія як наука.

1.2. Психіка як ідеальне утворення.

1.3. Методологія і методи психології.

1.4. Становлення і розвиток психологічної науки. Основні напрями.

2. Психологія особистості.

2.1. Загальна характеристика особистості.

2.2. Самосвідомість особистості.

2.3. Спонукальна (мотиваційна) сфера особистості.

2.4. Психологічна структура особистості.

2.5. Становлення, розвиток, саморозвиток і формування особистості.

3. Індивідуально-психологічні властивості особистості.

3.1. Психологія темпераменту.

3.2. Психологія характеру.

3.3. Психологія здібностей.

4. Діяльність особистості.

5. Інтелектуальна сфера особистості.

6. Емоційно-вольова сфера особистості.

Аналіз передбачалося здійснити на кількох рівнях, від найвищого – концептуального – до рівня розділів і тем. При цьому, хоча й визнавалася непридатність курсу за вищим із рівнів, детальний аналіз на нижчих не здійснювався. Перше, що можна відзначити при ознайомленні з даним підручником, це те, що він фактично не містить нічого нового порівняно з аналогічними курсами радянської доби. Як перелік тем, так і їхній виклад не схожі на результати сучасних самостійних досліджень, а скоріше на компіляцію зі старих підручників. Відтак, він є безнадійно застарілим, оскільки не орієнтований ні на відображення реалій сьогодення, ні на здобутки сучасної науки. Детальний аналіз відмінностей радянських підходів до освіти, з гуманітарних предметів зокрема, потребує окремого розгляду і не є завданням даного дослідження. Крім цього, даний курс не призначений для підготовки соціальних працівників.

Дещо інший, значно прогресивніший підхід містить підручник “Психологія” за редакцією Ю. Трофімова [10]. Перелік тем мало відрізняється від попереднього, але здійснений виклад матеріалу відповідає іншій концепції, яка, хоч і сформована у пострадянські часи, але базується на підходах і здобутках радянської психології. Проте навіть при застосуванні нової, прогресивнішої концепції викладу застарілий теоретичний і емпіричний матеріал не переходить у нову якість, тобто теж не відповідає сучасним вимогам. Крім цього, даний підручник, як і попередній,

теж має інше призначення і лише частково придатний для викладання психологічних дисциплін соціальним працівникам. Обсяг статті не дає змоги помістити увесь аналіз підручників і курсів, який було здійснено в ході дослідження. Загалом проаналізувавши більшість сучасних підручників, якихось значних відмінностей від наведених вище ми не виявили.

Значні відмінності наявні в курсах, які певною мірою враховують вимоги сучасної теорії та практики [2; 7; 12] або ж реалізують інші, у т. ч. специфічні підходи [5; 6]; проте вони мають лише обмежене застосування при вивченні психології соціальними працівниками з різних причин, тому загалом не можуть кардинально змінити загальну картину. Хоча вони значною мірою відповідають вимогам сучасної науки і практики, проте жоден із них не призначений для підготовки соціальних працівників. Тому при викладанні психологічних дисциплін студентам, що навчаються за фахом “соціальний працівник”, використовуються практично всі відомі та доступні підручники, що ще більше ускладнює процес їхнього вивчення.

Проведений огляд і здійснений аналіз курсів і підручників дозволяє сформулювати їх основні недоліки, що утруднюють процес освоєння психології, які необхідно подолати в ході вивчення дисциплін психологічного спрямування соціальними працівниками. До основних із них слід віднести такі: відсутність спеціалізованого курсу, призначеного для надання психологічних знань, необхідних саме соціальним працівникам; невідповідність наявних курсів рівню сучасної світової психологічної науки і запитам практики; відсутність конструктивного підходу, який давав би змогу освоювати психологічні знання без зайвих зусиль, зробив би їх наочними і максимально близькими до вимог фахової діяльності; відсутність інтегративної компоненти, в результаті чого всі інші курси психології, які вивчаються, не сприймаються як частини одного цілого, що ускладнює формування цілісної системи психологічних знань у тих, хто навчається.

Необхідність вирішення проблеми, що перебуває в центрі розгляду, спонукає до розробки та втілення у практику такої концепції викладання, яка давала би змогу поєднувати знання із різних психологічних дисциплін у єдину цілісну систему таким чином, щоб вона не лише полегшувала студентам процес їхнього засвоєння, але й максимально відповідала вимогам їхньої фахової підготовки. Про попередню спробу розробки такого курсу йшлося у наших попередніх публікаціях [1].

З огляду на відзначене постає доцільність викладання вдосконаленого спеціального курсу “Поведінка людини в соціальному оточенні та соціальна робота” (замість аналогічного курсу, який читався раніше, і факти-

чно є його модернізованим варіантом, переробленим з урахуванням наявного досвіду викладання і результатів даного дослідження).

В основу концепції нового курсу покладено ідеї Л. Ітельсона про те, що одним із можливих шляхів подолання труднощів, із якими стикаються студенти при вивченні курсу психології, як і викладачі при його викладанні, є перебудова логічної структури курсу психології: “Її сутність полягає в тому, що ознайомлення студентів зі змістом психологічної науки потрібно розпочинати не з максимально відсторонених філософських абстракцій (свідомості та буття, ідеального та матеріального тощо), і не з інтроспективних понять психологічних функцій (сприйняття, уявлення, мислення тощо), а з об’єктивних фактів поведінки і діяльності. Аналіз цих конкретних фактів, що піддаються спостереженню й експериментальному дослідженню, дозволяє поступово підходити до концептуалізації їхньої сутності, вияву і формулювання природи та закономірностей тих ідеальних процесів, що не піддаються спостереженню, які синтезуються в понятті психічної діяльності” [2, с. 3]. Як стверджує автор даного підходу, багаторічний досвід практики викладання показав, що така побудова курсу психології значно полегшує її свідоме засвоєння студентами, підвищує інтерес до нього і суттєво змінює їхнє ставлення до психології. Зрозуміло, що в разі реалізації даного підходу не ставиться мета дублювати створений його автором підручник, оскільки слід вирішити завдання, які стоять саме перед викладанням курсу психології для соціальних працівників. Тобто передбачено, що в ході реалізації даного підходу він матиме дещо інше наповнення, яке відповідатиме чинним вимогам і наявним навчальним програмам.

Концепція запропонованого підходу до викладання дисциплін психологічного спрямування соціальним працівникам і покладеного в основу розробленого курсу базується на ідеї, що всі знання, які необхідно засвоїти студентам у ході фахової підготовки, можуть бути об’єднані в єдину цілісну систему знань, які відповідають як вимогам сучасної світової науки, так і запитам вітчизняної практики за допомогою викладання спеціалізованого курсу, який виконуватиме інтегруючу функцію. Запропонована Л. Ітельсоном основоположна ідея для побудови курсу психології якнайкраще відповідає реалізації такого задуму, оскільки те, що в першу чергу спостерігає соціальний працівник при виконанні посадових обов’язків, – це саме поведінка його підопічних, у якій реалізуються всі інші психологічні явища.

Виходячи з необхідності реалізації запропонованого підходу і враховуючи наведене вище, було сформульовано раціональні принципи, які мо-

жуть бути покладені в основу курсу, який передбачено розробити: створення спеціалізованого курсу, призначеного для надання психологічних знань, необхідних саме соціальним працівникам; відповідність створеного курсу рівню сучасної світової психологічної науки, а також сучасним запитам теорії та практики; наявність конструктивного підходу, який давав би змогу освоювати психологічні знання без зайвих зусиль, зробив би їх наочними і максимально близькими до вимог практичної діяльності; присутність інтегративного компонента, в результаті чого всі інші курси психології, які вивчаються, є лише розширенням і поглибленням тем центрального курсу і сприймаються як частини одного цілого, що полегшує формування цілісної системи психологічних знань у тих, хто навчається.

Викладені положення покладено в основу запропонованого курсу. Згідно з принципами педагогіки, виклад матеріалу необхідно розпочати з висвітлення історичного аспекту даної тематики. Відповідно в першому розділі поміщено теми, орієнтовані на виклад історії вивчення поведінки в різних історичних епохах. Це дає змогу студентам не лише зрозуміти еволюцію уявлень про поведінку, але й ознайомитися з різними підходами і поглядами, що слугували підґрунтям для подальших, у т. ч. сучасних уявлень.

Після висвітлення історичних передумов формування сучасних знань про поведінку передбачено надати інформацію про сучасні наукові уявлення, зокрема про чинники, що її зумовлюють. Після цього подано теми, в яких здійснено виклад сучасної теорії поведінки. Розглянуто також діяльність як специфічний різновид поведінки людини, висвітлено її особливості; далі викладено уявлення про сумісну діяльність і конфліктну поведінку.

Із дотриманням окресленої лінії логіки викладу в наступному розділі подано інформацію про чинники, що детермінують поведінку. Це індивідуальні відмінності між людьми, які розглядаються як на рівні індивіда, так і на рівні особистості. Окреслено спільне між ними і вказано на існуючі відмінності. У подальшому викладі розглянуто сучасні уявлення про процес формування поведінки. Відповідно подано інформацію про закономірності її становлення у людини, в сім'ї та в соціумі, малих і великих соціальних групах, під впливом різних соціальних інститутів тощо.

Останній розділ надає інформацію про наявні патології поведінки. Необхідність цього зумовлена тим, що у попередніх розділах було наведено сучасні наукові уявлення про поведінку в нормі, проте доволі часто в реальному житті зустрічаються різноманітні відхилення від неї. Згідно з наведеними міркуваннями розроблений курс "Поведінка людини в соціальному оточенні та соціальна робота" складається з таких розділів, тем (із переліком питань, що в них розглядаються).

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ПОВЕДІНКИ.

Тема 1.1. Донаукові знання про поведінку. Уявлення про поведінку в різних народів у найдавніші часи. Уявлення про поведінку і чинники, що її зумовлюють, в античні часи. Уявлення про поведінку в Середні віки й епоху Нового часу.

Тема 1.2. Вивчення поведінки як галузь сучасної науки. Біхевіоризм. Експерименти Торндайка. Закони поведінки. Програма біхевіоризму. Необіхевіоризм. Соціальний біхевіоризм. Вплив біхевіоризму на сучасну науку. Практичне застосування здобутків біхевіоризму.

Тема 1.3. Інші підходи до вивчення поведінки. Вивчення поведінки вітчизняними дослідниками. Вивчення поведінки зарубіжними дослідниками. Сучасні дослідження поведінки і запити практичної соціальної роботи.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ.

Тема 2.1. Потреби як чинники, що зумовлюють поведінку. Поняття про потреби. Класифікація потреб. Теорії потреб. Ієрархія потреб. Характеристики потреб. Формування потреб. Потреби і поведінка. Потреби у фаховій роботі соціального працівника.

Тема 2.2. Мотиви як чинники, що зумовлюють поведінку. Поняття про мотиви. Класифікація мотивів. Функції мотивів. Теорії мотивації. Мотиваційна сфера особистості. Мотивування. Стимулювання. Формування (розвиток) мотивів. Мотивація у соціальній роботі.

Тема 2.3. Поведінка як адаптація до умов оточення. Поняття про поведінку. Класифікація видів поведінки. Теорія поведінки. Еволюція поведінки. Соціальна поведінка. Ситуативна поведінка. Особистісні детермінанти поведінки. Поведінка у фаховій роботі соціального працівника.

Тема 2.4. Діяльність як видова поведінка людини. Поняття про діяльність. Класифікація видів діяльності. Теорія діяльності. Функції діяльності. Структура діяльності. Вміння і навички. Діяльність і особистість. Діяльність у фаховій роботі соціального працівника.

Тема 2.5. Сумісна діяльність. Поняття про сумісну діяльність. Види груп. Характеристики груп. Сумісність у групі. Психологічний клімат у групі. Управління у групі. Взаємодія при прийнятті управлінських рішень. Управління в соціальній роботі.

Тема 2.6. Конфліктна поведінка. Конфліктність як риса особистості. Поняття про конфліктну поведінку. Конфліктна ситуація. Види конфліктної поведінки. Причини конфлікту. Стратегії поведінки в конфлікті. Теорії конфлікту. Проблеми, що можуть викликати необхідність втручання служб соціальної роботи.

РОЗДІЛ 3. ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПОВЕДІНКИ.

Тема 3.1. Індивідуальні відмінності як детермінанти поведінки. Відмінності в проявах темпераменту. Відмінності в проявах характеру. Відмінності у здібностях. Відмінності в емоційних проявах. Відмінності у вольовій сфері. Врахування індивідуальних відмінностей у соціальній роботі.

Тема 3.2. Особистісна детермінація поведінки. Поняття про особистість. Особистість і поведінка. Якість особистості. Структура особистості. Теорії особистості. Розвиток особистості. Теорії поведінки особистості. Теорії особистості та соціальна робота.

РОЗДІЛ 4. ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКИ.

Тема 4.1. Формування поведінки в сім'ї. Поняття про сім'ю. Види сімей. Функції сім'ї. Етапи розвитку сім'ї. Перешкоди створенню гармонійної сім'ї. Виховання. Специфіка виховання в сім'ї. Батьківський авторитет. Сім'я і школа. Сприяння сімейному вихованню у соціальній роботі.

Тема 4.2. Формування поведінки в соціумі. Соціалізація. Види соціалізації. Етапи соціалізації. Агенти соціалізації. Соціальні групи. Соціальна взаємодія. Референтна група. Групові феномени. Динамічні процеси у малих групах. Динамічні процеси у великих групах. Формування поведінки у соціальній роботі.

РОЗДІЛ 5. ПАТОЛОГІЇ ПОВЕДІНКИ.

Тема 5.1. Патології поведінки. Поняття про патології поведінки. Поняття норми і критерії нормальної поведінки. Біологічні та соціальні патології. Класифікація патологічної поведінки. Патології, пов'язані з розладами психіки. Психопатії. Соціальні патології й дезадаптивна поведінка. Врахування патологій поведінки у соціальній роботі.

Тема 5.2. Проблема формування поведінки і соціальна робота. Сфери діяльності соціального працівника. Можливості корекції поведінки. Можливості співпраці з сім'єю, школою та фахівцями в інших галузях для корекції поведінки. Практичні методики для корекції поведінки.

Окремі питання з даних тем частково розглядалися при вивченні інших предметів, у т. ч. в курсі "Соціальна педагогіка". Засвоєння знань із даного курсу дозволить сформувати у студентів шляхом усвідомлення існуючих реалій цілісне уявлення про взаємодію різних психологічних явищ і можливості їхнього застосування на практиці. Причому розгляд можливостей застосування цих знань у практиці соціальної роботи можна продовжувати при подальшому викладі спеціальних предметів: "Вступ до практичної соціальної роботи" та ін. Апробація даного курсу підтверджує його вищу ефективність порівняно з наявним, що сприяє підвищенню рівня і якості знань із психології у студентів.

Отже, можна зробити такі висновки:

1. Здійснений огляд фахових літературних джерел із даної тематики, навчальних курсів і відповідних їм підручників свідчить, що серед них придатних для формування системи психологічних знань у соціальних працівників немає, оскільки ті, що використовуються в даний час, не відповідають завданням підготовки фахівців у сучасних умовах.

2. Підвищення ефективності процесу формування системи психологічних знань у процесі підготовки соціальних працівників можливе за рахунок реалізації запропонованого цілісного концептуального підходу, розробленого з урахуванням сучасних вимог, який можна реалізувати в межах відповідної навчальної програми за допомогою викладання спеціального курсу.

3. Згідно з використаним підходом, вивчення поведінки повинно стати одним із провідних завдань підготовки соціальних працівників, що диктується практикою соціальної роботи, оскільки саме поведінка є інтегративним показником активності людини; всі інші психологічні явища необхідно розглядати з точки зору їх ролі в організації та здійсненні поведінки.

4. Для подолання ряду типових труднощів, що виникають у студентів під час вивчення психології та оптимізації процесу формування системи психологічних знань у фахівців соціальної сфери, доцільно запровадити викладання запропонованого курсу “Поведінка людини в соціальному оточенні та соціальна робота”, який дав би змогу поєднати розрізнені знання, отримані при вивченні дисциплін психологічного циклу в цілісну систему знань.

У подальшому передбачено дослідити кількісні та якісні показники підвищення ефективності формування системи психологічних знань при впровадженні викладання даного курсу.

Посилання:

1. *Вінтюк Ю. В.* Формування системи психологічних знань у процесі підготовки соціальних педагогів та соціальних працівників / *Ю. В. Вінтюк* // Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні в контексті Болонського процесу : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — Чернівці, 2007. — С. 43—46.
2. *Ительсон Л. Б.* Лекции по общей психологии / *Л. Б. Ительсон*. — Мн. : Харвест ; М. : АСТ, 2000. — 896 с.
3. *Маклаков А. Г.* Общая психология / *А. Г. Маклаков*. — С.-Пб. : Питер, 2001. — 592 с.
4. *Максименко С. Д.* Загальна психологія / *С. Д. Максименко*. — К. : ЦВЛ, 2008. — 256 с.
5. *Менделевич В. Д.* Психология девиантного поведения / *В. Д. Менделевич*. — С.-Пб. : Речь, 2005. — 445 с.
6. *Орбан-Лембрик Л. Е.* Соціальна психологія / *Л. Е. Орбан-Лембрик*. — К. : Академ-видав, 2005. — 448 с.
7. Психология : учебник / Под ред. *А. А. Крылова*. — М. : Проспект, 1999. — 584 с.

8. Психология : учебник для гуманитарных вузов / Под общ. ред. В. Н. Дружинина. — С.-Пб. : Питер, 2009. — 656 с.
9. Психология : учебник для педагогических вузов / Под ред. Б. А. Сосновского. — М. : Высшее образование, 2008. — 660 с.
10. Психологія / За ред. Ю. Л. Трофімова. — К. : Либідь, 2008. — 560 с.
11. Савчин В. М. Загальна психологія / В. М. Савчин. — К. : Академвидав, 2011. — 461 с.
12. Шамионов Р. М. Психология социального поведения личности / Р. М. Шамионов. — Саратов : ИЦ “Наука”, 2009. — 186 с.

References (transliterated and translated):

1. Vintiuk Yu. V. Formuvannia systemy psykholohichnykh znan u protsesi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv ta sotsialnykh pratsivnykiv (Formation of psychological knowledge while training social workers). // Preparation of social teachers and social workers in Ukraine in the context of the Bologna Process: Proceedings of International scientific and practical conference. Chernivtsi, 2007. P. 43—46.
2. Itel'son L. B. Lekcii po obshhej psihologii (Lectures on general psychology). Minsk, Moscow, 2000. 896 p.
3. Maklakov A. G. Obshhaja psihologija (General Psychology). St.-Petersburg, 2001. 592 p.
4. Maksymenko S. D. Zahalna psykholohiya (General Psychology). Kyiv, 2008. 256 p.
5. Mendelevich V. D. Psihologija deviantnogo povedenija (Psychology of deviant behavior). St.-Petersburg, 2005. 445 p.
6. Orban-Lembryk L. E. Sotsialna psykholohiia (Social Psychology). Kyiv, 2005. 448 p.
7. Psihologija : uchebnik (Psychology : Textbook). [Ed. by A. A. Krylov]. Moscow, 1999. 584 p.
8. Psihologija : uchebnik dlja gumanitarnyh vuzov (Psychology : Textbook for liberal arts colleges). / V. N. Druzhinin (ed.). St.-Petersburg, 2009. 656 p.
9. Psihologija : uchebnik dlja pedagogicheskikh vuzov (Psychology Textbook for schools of education). / B. A. Sosnovskiy (ed.). Moscow, 2008. 660 p.
10. Psykholohiya (Psychology). / Yu. L. Trofimov (ed.). Kyiv, 2008. 560 p.
11. Savchyn V. M. Zahalna psykholohiya (General Psychology). Kyiv, 2011. 461 p.
12. Shamionov R. M. Psihologija social'nogo povedenija lichnosti (Psychology of individual's social behavior). Saratov, 2009. 186 s.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2014

Ю. Винтюк

Формирование системы психологических знаний будущих социальных работников

В статье представлен разработанный автором спецкурс, предназначенный для формирования системы психологических знаний будущих социальных работников в ходе изучения дисциплин психологического направления. На основании осмотра литературных источников осуществлен обзор имеющихся подходов к преподаванию дисциплин психологического профиля специалистам разных специальностей, в том числе будущим социальным работникам, и проведен их анализ. Исходя из полученных результатов, предложен рациональный подход к преподаванию психологических дисциплин студентам, обучающимся по специальности “Социальный работник”, направленный на преодоление выявленных недостатков; сформулирована концепция предложенного подхода и её основополагающие принципы. Приведено описание разработанной программы базового специализированного курса психологии для социальных работников, созданной с применением предложенного подхода. Автор делает вывод, что повышение эффективности процесса формирования системы психологических знаний в процессе подготовки социальных работников возможно за счет реализации предложенного целостного концептуального подхода, разработанного с учетом современных требований.

Ключевые слова: преподавание дисциплин психологического направления, психологические знания, социальная работа, профессиональная подготовка, формирование системы знаний.

Yu. Vintyuk

Formation of a System of Future Social Workers' Psychological Knowledge

The article presents, designed by the author, the special course aimed at forming the system of psychological knowledge for future social workers while studying the disciplines of the psychological direction. Based on the literature survey a review of existing approaches to teaching psychological disciplines to different specialties, including future social workers, and their analysis is carried out. Based on the obtained results, the author offers a rational approach to teaching psychology courses to students who study at the “Social worker” specialty, aimed at overcoming the identified deficiencies; and formulates the concept of the proposed approach and its fundamental principles. The article presents the description of the developed program of the basic specialized course of psychology for social workers, created with the use of the proposed approach. The author concludes that the efficiency of the process of forming a system of psychological knowledge while training social workers is possible through the implementation of the proposed holistic conceptual approach developed to meet modern standards.

Key words: teaching of disciplines of psychological direction, psychological knowledge, social work, professional training, formation of knowledge system.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник О. В. Аніщенко